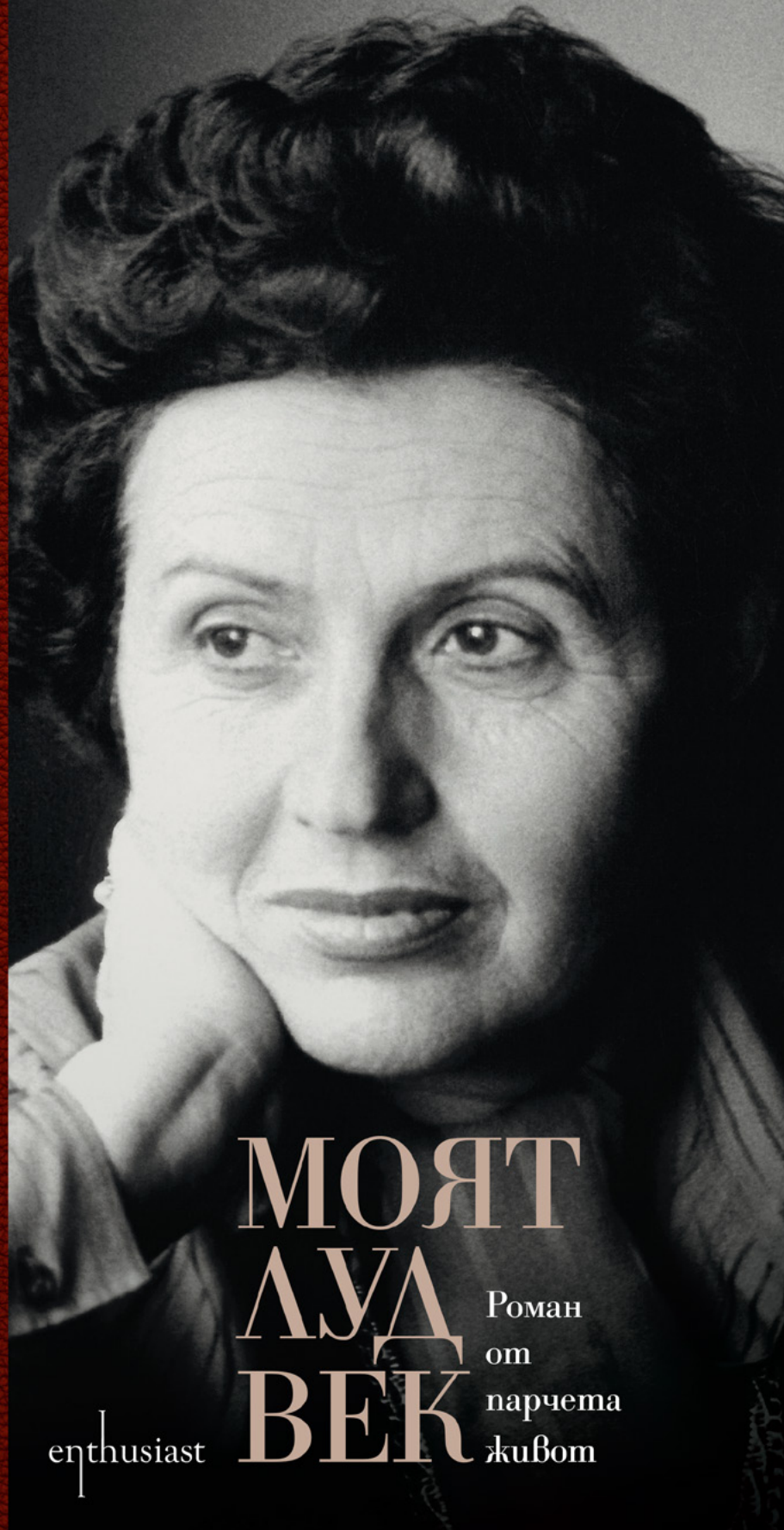

ЛИЛИЯНА СТЕФАНОВА

МОЯТ
ЛУД
ВЕК

Роман
от
парчета
живот

enthusiast

© *Лиляна Стефанова, автор, 2016*
© *Цветко Остоич, художник, 2016*
© *Биляна Станилова, Васила Андреева, Иглика Трифонова, Петър Папакочев,*
Тодор Славчев, снимки, 2016
© *БТА, снимки, 2016*

© Enthusiast – запазена марка
на „Алто комюникейшънс енд пбблишинг“ ООД, 2016

ISBN 978-619-164-198-7

Лиляна Стефанова

**МОЯТ
ЛУД
ВЕК**

**Роман от парчета
живот**

enthusiast

София, 2016

БИТКИТЕ С ДАМСКАТА ШАПКА

Странно нещо е дамската шапка.

В абсурдите на XX век тя се намеси много ярко и ангажирано. Беше и коронована, и презряна. Александър Бешков я лепваше със сатиричен хъс на главите на буржоазни дами с кученца. Като марка на едно общество, което жестоко осмиваше. Майка ми изглеждаше много шик с шапка с перо, последна мода по онова време. В дръзките си младежки години бях нещо като много по-късните хипита. Не исках и да чуя за такава фукла на главата си. Дори в 60-те, когато специализирах в Лондон, все още бях в остър конфликт с дамската шапка.

Но един ден пристигна Дора Габе, за да участва в конференция на Световната писателска организация ПЕН (Поети, Есеисти, Новелисти), като председател на нашия център. След дълги уморителни заседания тръгнахме за отмора по Оксфорд стрийт. И естествено – в универсалния гигант „Селфриджис“. Тогава поетесата, седемдесет и седем годишна, беше невероятно жизнена и чаровна. От етаж на етаж – ето ни в отдела за шапки. Дора Габе направо примря. Какви шапки! Започна да ги мери една след друга. Заряза предишните си планове. Посегна към една с разкошна и волна периферия. С три ексцентрично усукани панделки, закопчани с лъскава брошка. Цяла феерия от коприна и кадифе в мека сивосинкава гама, като нейния грим. В огромното кристално огледало видях съвсем друга жена. Кралица! Една шапка, а каква фантастична промяна. Уловила блясъка в очите ми, Дора тържествено се огледа. Възсия. Не очакваше такъв ефект. Погледнах етикета. Цената – убийствена. Реших да я разубедея, казах ѝ, че е възхитителна, че шапката много ѝ отива. Но къде ще я носи в София? Как ще се появи с нея? Не е ли по-добре да отидем в отдела за обувки?

Тя ме изгледа осъдително. Нацупи устни като дете. После реши да спаси заблудената ми душа.

– Какво искаш да кажеш? Не те разбирам. Божествено ми стои. Това не е ли достатъчно? Защо да му мисля за утре? Сега се харесвам! Сега!

Замълча и изведнъж пламна.

– Я премери и ти някоя! Сега си млада! Ей оная, вишневата, дето е най-шик, със сребърно шнурче и розово кадифенце по периферията! Страхотна е!

Аз не посегнах. Тя кипна отчаяно.

*В лондонските делници с
нахоканата шапка.*

– На твоите години какви шапки съм носила! Дори в Париж ни заглеждаха с Лиза. Премери я, де! Сега ти е времето!

Не посегнах. Не исках да я обидя и казах меко:

– Знаеш, че сега е друго времето. Не нося шапка.

– Добре де, защо не опиташ? В Лондон си!

Погледна ме, махна с ръка и отново впи поглед в огледалото.

– Виж каква красота! Ще я взема и толкова!

Преброихме всичките ѝ пари до последното пени. Едва ги натъквихме. Сложиха шапката в разкошна кутия. С мен по Оксфордстрийт вървеше може би най-щастливата жена на света.

След този случай, почти неосъзнато, заглеждах шапките по пищните витрини в града. Тогава в Лондон специализираше и Людмила Живкова. В онова битълсово време модата бе подлудила дори невъзмутимия Лондон. И двете носехме мини рокли конфекция на „Марк и Спенсър“, английска верига за облекло на достъпни цени. Бяха с хубава кройка и цветове. Малко над коляното. Не помня точно кога шапките кацнаха на главите ни. Стана естествено и просто. Повечето англичанки с шапки – и ние. Нашите нямаха нищо общо с оная фантастична приказка на Дора Габе. Бяха от най-популярните и обикновени – за по две лири.

Наложи се да се върна за малко в София. Още на другия ден се обади – Тодор Живков спешно иска да се срещне с мен.

Беше напрегнат и мрачен. Покани ме да седна на едно от двете кресла пред бюрото му. И направо:

– Вярно ли е, че в Лондон Мила носи шапка?

Аз се втрещих. Очаквах всичко, само не това. Едва издумах:

– Вярно е.

Това го вбеси.

– Значи е вярно? – каза с такъв яд в гласа, че изтръпнах. – Значи наистина ме направи за смях?

Да ми беше ударил плесница, щеше да ме изненада по-малко.

– За смях? Как за смях, страшно ѝ отива!

– Отива ѝ, значи. Затова е тръгнала, да ме посрами с шапка! С перо ли е?

– Не, не, това са обикновени шапки от изкуствена слама, лакирани, с периферия, обърната нагоре. Без пера и финтифлюшки. Конфекция. Всички млади жени и студентки ги носят. Тъмносини, бежови, кафяви... По две лири.

– А ти носиш ли шапка?

Това не беше негов въпрос. Беше въпрос на бурното време, сложило своя прекрасен ореол на бригадирските кепета, на женските забрадки.

– Нося – признах.

– Значи и двете с шапки, като английската кралица.

Бе явен намек, че едва ли не аз съм „учителката“.

Опитах се да се защитя:

– И в Москва след войната руските студентки носеха касторени шапки с периферия и бяха...

– Ушанки, ушанки носеха! – срязва ме.

Не посмях да му възразя. Беше достатъчно мрачен. И примерът с великия Съветски съюз нямаше да хване дикиш. Мина ми светкавично през ума: нито дума за западното изкуство и култура. За истинското влияние. Само мълвата за шапките...

Той наруши мълчанието:

– А това, дето му казват „мини“, и това ли носи Мила?

Едва сега впери поглед в мен. Въпросът му увисна във въздуха – и аз бях в мини.

– Ясно – каза, като че светът е рухнал.

С усилия се овладях и възразих:

– Защо да не носим шапки и дрехи като всички обикновени млади жени на Запад? Ние да не сме по-долу? И ние сме модерна страна!

С гръб към мен, към буржоазните влияния, към шапката на английската кралица, към всяко мини-коварство, което заплашва социализма...

Казах му, че там шапката е едно удобство за климата на Лондон, че е нещо най-обикновено, както мъжкият каскет у нас, че и ние самите се

Ах, как ми стои тази кожесна шапка!

Отново шапките, но вече под жаркото слънце край Ориноко, Венецуела, с Илинда.

харесваме с шапки. И той, ако види Людмила с шапка, ще се увери, че не го прави за смях. Ще я хареса.

Той не се обърна, каза бащински, по-меко, някак потиснато:

– Значи Мила е здрава и добре, значи всичко е наред... Е, това искаха да чуя...

След тази среща, след немалко язвителни закачки на „приятели“, които се лепнаха по периферията на лондонската ми шапка, тръгнах гологлава. Никакви шапки. А и Дора Габе никога никъде не се появи с оная вълшебна английска феерия. Дори не ми спомена за нея.

Абсурди на XX век. Години, в които си бяхме омешали шапките с идеологиите.

Беше невероятно, че след близо две десетилетия – пак шапките. Мълвата започна сладострастно да предъвква шапките на Людмила Живкова. Нейните десетки тюрбани – копринени, кадифени, в най-различни пастелни тонове в хармония с костюм или манто.

Остана загадка кога и как баща ѝ беше приел своето поражение в битката с дамската шапка.

СЪДЪРЖАНИЕ

Към читателя.....	5
ПЪРВА ЧАСТ.....	7
Моето тяло и Боянския майстор.....	9
Охранявана от любовен шепот.....	10
Мъжки свят на вино и чест.....	13
„Не се омъжвайте!“.....	18
Наказаната целувка.....	22
Забранената любов на Светлана Сталина.....	25
Зайченцето и карьеристката.....	28
„Йосиф Сталин“ гори. Арест. 1952 г.....	31
Битките с дамската шапка.....	37
Бриляnten номер.....	41
ВТОРА ЧАСТ.....	45
Улицата – по-силна от майка ми.....	47
Очарователно престъпление.....	48
Бежанска орисия. Махалата.....	50
„Той не е Еверест, дори не е Монблан“.....	53
Най-гальовното име.....	55
Приключение в клоните на една круша.....	56
Първата любов на Коста Цонев.....	59
Вестник „Молив“.....	62
„Ючбунар беше неговото училище“.....	64
Между живота и смъртта. Д-р Константин Куситасев.....	66
Три драматични страници. Поклон.....	68
Захвърлих цигулката. Не сгреших ли?.....	71
Авангардният театър на Стефан Сърчаджиев. И аз – актриса?.....	73
Червената шапчица. Петър Стойчев успя!.....	76
Вуйчото от Америка.....	78
Коледа с малолетните престъпници.....	81
НАТО ми дава шанс, 1972 г.....	83
Сбъдна се. У дома съм, под Алиботуш.....	85
Романтични вихри. Гологанов. Прадядо ми Стефан.....	87
Македонският Раковски. Неизстинала следа.....	90
Погромът. Ураган от страсти. Краят.....	92
Димитър Талев и майка ми тгуват.....	95
Баща ми и моята вина.....	96
Нацисти? В нашия дом?.....	101
Малката горска къща.....	103
Безумно шоу сее смърт.....	105
А можеха да стрелят по тях!.....	108

350 бомбардировача на 15-ия ми рожден ден.....	110
Взривена тишина.....	112
И ние, юношите – в Историята.....	113
Съдбата в писмо.....	116
Кинопреглед 1945-а. В първия миг не се познах.....	119
И до днес загадка.....	120
„Свободно разперете крила“.....	122
Начало на семейната драма.....	123
Ромео и Жулиета. Вражда между две Българи.....	125
Милчето има момченце!.....	127
Детски сън срещу взривен от омраза свят.....	128
Гимназисти. Със Стефан Продев правим вестник.....	131
Аз? Със стихове при Никола Фурнаджиев?.....	133
Два долара в писмо от Америка. Обяснения.....	137
Заличена съм от групата. На моето място – друг.....	138
Любовните писма. Тъгувам.....	140
ТРЕТА ЧАСТ.....	143
Филм на ужасите. Какво ме чака?.....	145
Страшно откритие. Въшките.....	147
Първият избор – театрална режисура.....	149
С ярка панделка в прострелян свят.....	151
Втурвах се: „Имам идея!“.....	154
Моите съвети към Моссъвета.....	156
Грешка, обута в лилави гащи.....	160
Забраната. „Какво да отговоря на другаря Сталин?“.....	162
Черната рокля. Еренбург. Лирически отклонения.....	164
Онази сутрин, която няма да забравя.....	166
Хермелинова мантия? Смях се от сърце.....	168
Ройсът и креслото на княз Долгоруков.....	170
Стела Благоева ни венчава.....	174
Ранни лудории.....	176
Тайните на магьосника Пришвин.....	177
Когато се простихме със Семьон Гудзенко.....	179
Страшна вест – учителят арестуван.....	182
Марина Цветаева. Друг свят.....	185
Рискувах. Но успях.....	187
Той бащински ме прегърна.....	189
Паустовски предсказва любовни вълнения.....	192
Червенков: „Тя е главозамаяна и нагла!“.....	195
Внезапна закрила. Багряна, Габе.....	199
Фрасната с тежка цепеница.....	202
Вълчи декемврийски ветрове.....	204
Тайно гласуване. Зачеркната.....	205
Хладилник – цяла сензация. 1951 г.....	207
„Сънувах, че се жения за Маруся“ – Радой.....	209

„Не ме обичай повече“	210
Лозенец. Малкото ни жилище	212
Ще те спася ли, първа любов?.....	214
Знак на съдбата. Изстрел. Накъде?	216
ЧЕТВЪРТА ЧАСТ	219
Редактор в отдел „Критика“. Хубав номер	221
„Греша, снимката е много важна“. Петър Папакочев	223
„Питах за вас. Исках да ви видя“. Владимир Василев	225
„Трябва незабавно да си смениш името“	228
Париж ме преследва. Полудявам	229
Голямата Зулфия в моя защита. 1959 г.	231
„А на нея не ѝ пука на жилетката“	235
Шофьорска книжка? По втория начин. Я зарежи тая дивотия	237
Чудноватите птици. Чудеса в забрава.....	240
Мастилницата на Фердинанд. Размяна	242
Танго с Борис Ангелушев	244
Само двамата с Емилиян Станев.....	246
Булат Окуджава. „Пях за теб, Лиляна!“	248
„Момичета, аз ще приготвя вечерята“. Константин Симонов.....	251
„Живи и мъртви“. Легендарните пълководци	254
„Бях изгонен от София“. Скандал	257
Уволняват ме. Пак си търся работа.....	260
И смелите мъже се страхуват	263
„Ще се омъжиш? За кого?“	265
Без изход	268
Драмата продължава.....	271
На помощ – приятели.....	273
Д-р Куситасев и Йордан Стубел.....	278
Скъп приятел. „Грозният мъж“. 1962 г.	281
„Филип Кутев не те иска“	285
Странна история – 1964 г.	287
Внезапен удар. Цензура. 1964 г.	289
Моето английско семейство. Бийтълс.....	293
Лондон. Протести, хипита, надежди.....	295
Дорис Лесинг. Личност и писателско дело – съзвучни с моите идеали.....	297
Не филмова роля, а самият живот. Ванеса Редгрейв.....	299
С Петър Увалиев. Да уловиш вечното. Лондон – 1965 г.	300
„Дворецът на танците“. Дъждовната нощ. „Две по две“	302
Темза. Първа среща с Людмила.....	304
Генерал Стойчев ме връща в бурята	306
Щастлива, без да зная.....	308
Разрив с Ненко Балкански. Пред провал	312
„Бъди смела“, съветва ме Катаев	314
Всесилен враг. Добре се насадих.....	316
Списание? А може би свинеферма?	318

Първият брой на „Обзор“. Накъде?	319
Колети с любов	321
Намирам изход. Първа крачка	323
Като име на близък човек	325
Ботев и „сърдитият“ Алън Силитоу	329
Павел Вежинов предизвиква съдбата	332
ПЕТА ЧАСТ	335
„Ах, ножки, ножки“... Никога няма да бъде лесно	337
Рискът е много голям	339
Танкове прегазиха приятелството. 1968 г.	342
Смахната. На край света. 1968 г.	344
Бродилово ми идва на помощ	347
Подлудиха ни бурите и странджанските тъпани	349
Забавна история, за която не знаех	351
„Само не бъди скучен“	352
„Откажи се! Още сега!“	354
Поети в стари автобуси	356
Прегръдка на летището. Беше последна	358
Йордан Радичков и общата ни гейша	359
„Златна библиотека“ от европейски шедьоври	362
Поезията взриви млада София	365
Големият македонски романист, моят вуйчо	371
Актьорите – мои приятели	375
Дизия чанове – съзвучие между двама поети	379
Балоните. Васил Цонев. Назъм Хикмет	382
Странни явления в полет	384
Телефонен звън. Стоян: „Имаме си момиченце!“	387
Стефан Данаилов и Роро	390
Моя двойница?	392
Жълтата палатка. Романтика или авантюра	394
„Има значение. И още как!“	397
Бях отчаяна. Нямах друго решение	399
Морето се разплака в краката ми. Прости ми	402
В епицентъра на черна загуба	404
С последните ята. Жалба по мама	405
Заместник-кмет на София. Чудо в двеста зали	407
Приеми незабавно поканата от САЩ, 1980 г.	412
Какво ме очаква в Щатите?	414
Университетът в Айова сити. Млада Америка	417
Вашингтон. С федералния министър на образованието	421
Покана от Дания. Загубена битка	423
Вратите са отворени. Свободни сте	425
Кръг от ентусиасти. Учебникът	427
Мечта в униформа? Провал	428
Случаят с диамантените обеци	430

Смешният котарак учи стихотворение. Лилянчето – ученичка.....	433
„Училището, детето, красотата“. Конгрес на ИНСЕА.....	437
Последна среща с Людмила. Бащата.....	440
Ротердам. Жельо. 1982 г.....	443
Сбогувах се с горещата си любов над Северния полюс.....	445
Как Сан Франциско ни събира отново.....	447
Новогодишна вечер. Уволнена.....	448
ШЕСТА ЧАСТ.....	451
Светлин Русев ме заплашва.....	453
Злополучната реч на Кърт Вонегът.....	456
Първата лястовица. Китай. Ново начало. 1981 г.....	457
Хубавата Кисимова девойка. Баща ми влюбен?.....	461
„Голяма грешка. Ще ти струва скъпо“.....	464
Нощната гостенка. Или другата жена.....	467
Хитър коз – кривата краставица.....	469
Извънбрачната връзка на Лорд Сноу.....	470
С Командора на ордена на Британската империя.....	474
Рене Таверние. Неочаквана защита.....	479
Каня Раиса Горбачова на моя авторска вечер.....	481
Паметни срещи в Хамбург. 1986 г.....	486
С Рафаел Алберти в свободата на небето.....	490
Другият живот на „Душите ни са заедно“.....	494
Полет в ноемврийската мъгла.....	497
Отново повикана обич. 1988 г.....	499
Алпинистко въже. Ново увлечение.....	503
Баронеса Пиовене: „Прости ми!“.....	507
Страст за движение. Неуморим Одисей.....	510
Амрита Притъм ме облича в сари.....	513
Моето малко отмъщение.....	517
Рисувам Златю Бояджиев, а той – мен.....	520
„Има нещо необяснимо привлекателно в българите“. Анна Ахматова.....	523
Виена. Вратоломните авантюри на подвига.....	526
Литературен фронт. „Спрете „Ванга“!“.....	528
Аз – Флоранс от сериала „Шатовалон“.....	532
„Не мога да го уволня“.....	536
Без право на защита.....	537
СЕДМА ЧАСТ.....	543
Преобърнати палта или до болка познати лица?.....	545
Светулката. Лудият век се забавлява с нас.....	547
Списъкът. Не знаех, че има списък.....	549
Покана от Вознесенски. Юбилей на Пастернак. 1990 г.....	552
Джигурово в треска. Богати. 1991 г.....	554
Стоян и Лори. Прага.....	556
Юлия се самоуби. И аз – над пропаст.....	558

Нямаше въздух за мен	562
Авантюра край Римската стена.....	564
Тончо Жечев: „Да създадем списание“. Пожар.....	565
Двама в безвремие. Заедно и незаедно.....	566
Страшната клетва. Виртуални убийства	568
Без да се обръщам назад	571
Вазовата болка. „Общество, оплуло в материализъм“	573
Взрив в три след полунощ.....	575
Състезание? Вели Чаушев ме изненадва	577
„След третата чаша“. Всяко зло – за добро	580
Моят град внезапно погрозня	583
Завиден кураж или лудост? Не бягство, а борба. Гранитски.....	586
„Банда напада жени. Върни се!“.....	591
Терасата. Безумният театър на абсурда.....	593
Милчето, сестричката ми... ..	595
С вас съм, Десанке и Мира! 1999 г.	597
Какво направих? Няма ги багрите. Мрак	601
Има! Най-лъчезарният ден.....	603
Конякът ми остана недопит.....	607
Разбрах колко тъгувам за пътищата и отворения свят.....	610
Отклик, който ме радва и плаши	612
„Работите ли с компютър? Не? Грешите!“	613
Амазонка във войната за душите на хората.....	618
Щрак, Марийке, на портрет.....	620
Експериментът	623
Да убиеш училище	626
Ад или развиване на злобата.....	628
Ярките багри – бронезилетка.....	630
Дончо Цончев разпери над мен крило	633
„Още юноша приех името ѝ емблематично“	635
Било е сън. Забрави и пиши!.....	641
Мъж, който чака.....	644
Да печелиш, когато губиш.....	646

Лиляна Стефанова

МОЯТ ЛУД ВЕК

Роман от парчета живот

Редактор *Валерия Велева*

Художник на корицата *Цвятко Остоич*

Коректор *Снежана Бошнакова*

Предпечат *Лиляна Карагъзова*

Снимки: *Биляна Станилова, Васила Андреева, Иглика Трифонова,
Петър Папакочев, Тодор Славчев, Личен архив на автора, БТА, Уикипедия*

Българска. Първо издание

Формат 16/70×100, печатни коли 41

ISBN 978-619-164-198-7

Издава

enthusiast

Запазена марка на „Алто комюникейшънс енд пбблишинг“ ООД

София, ул. „Кракра“ № 20

тел.: 02/ 943 87 16; факс: 02/ 943 87 18

e-mail: office@enthusiast.bg

Книгите на „Ентусиаст“ може да закупите с отстъпка
от www.bookstore.enthusiast.bg

Печат Полиграф Юг

Антон Дончев я нарича „амазонка във войната за душите на хората“. А Павел Матеф пише: „В нея наистина има нещо неустово. И слава богу! Тя се е посветила на перото и на правдата“.

Удивителни са номерата на нейния дуг век.

Тя – Лиляна Стефанова – свидетел, участник в съдебовни събития и поврати, в бурите на времето. През 1945 г. поднася букет на Георги Димитров в Народния театър. Като студентка в Москва цяло денонощие се реди, за да се прости със Сталин. След десетилетие е в САЩ, когато Америка плаче за Кенеди. Като председател на българския ПЕН-център обикаля целия свят на бурни писателски форуми и свои авторски рецитали. В продължение на 25 години е главен редактор на издания с огромно влияние и престиж. Заместник-министър на просветата, заместник-кмет на София. С нестихващ творчески подем продължава да пише и да издава. Автор на повече от 50 книги. Превеждана на 31 езика. Общият тираж на книгите ѝ надхвърля 1 милион екземпляра.

В „Моят дуг век“ читателят ще открие богатство от необичайно и дори ексцентрично свързани весели, чудновати, възхитителни истории. Ще попадне в свят, където се сблъскват абсурд с абсурда, овехтялото с бъдещото, отчаянието с тържеството на живота – завиден кураж да открехнеш страници, в които до днес никой не е надниквал! Лиляна Стефанова не се бои да признае: „Дори да ви кажа, че се отказвам от поривите на кръвта си и виното на любовта – не вярвайте“. Тази книга е метафора на вечното надбягване с младостта...

Нека живеи в нейния словесен свят, създаден от голям майстор, защото в него царуват истината и красотата, любовта и доброто, разумът и надеждата.

Панко Анчев

